

**OG‘IZ BO‘SHLIG‘IDAGI OQ QATLAM — KANDIDOZNING ERTA
DIAGNOSTIK BELGISI SIFATIDA**

Uralova Nigora Sirojiddin qizi

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti biokimyo instituti

Fundamental tibbiyot yo‘nalishi

nuralova650@gamil.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 01.05.2026

Revised: 02.05.2026

Accepted: 03.05.2026

KALIT SO‘ZLAR:

og‘iz bo‘shlig‘i, oq qatlam, shilliq qavat, kandidoz, zamburug‘li infeksiya, Candida albicans, etiologiya, patogenez, differensial diagnostika, og‘iz gigiyenasi, immunitet

Ushbu maqolada og‘iz bo‘shlig‘ida kuzatiladigan oq qatlamning klinik ahamiyati tahlil qilinib, uning fiziologik holat yoki patologik jarayon, xususan, kandidoz belgisi sifatidagi o‘rni yoritiladi. Mavzuning dolzarbligi og‘iz shilliq qavatida paydo bo‘ladigan o‘zgarishlarning ko‘pincha e‘tiborsiz qoldirilishi va kech bosqichlarda aniqlanishi bilan bog‘liq. Tadqiqot jarayonida klinik kuzatuvlar, laborator tekshiruvlar hamda zamonaviy ilmiy manbalar asosida oq qatlamning etiologik omillari, patogenez va differensial diagnostikasi o‘rganildi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, og‘izdagi oq qatlam har doim ham oddiy gigiyenik holat emas, balki ko‘pincha zamburug‘li infeksiya — kandidozning erta belgisi sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bois, uni o‘z vaqtida to‘g‘ri baholash va aniqlash kasallikning rivojlanishini oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada, shuningdek, samarali davolash va profilaktika choralariga alohida e‘tibor qaratilgan.

Og‘iz bo‘shlig‘ida paydo bo‘ladigan oq qatlam ko‘pincha oddiy gigiyenik holat sifatida baholanadi. Biroq amaliyot shuni ko‘rsatdiki, bu belgining ortida jiddiy patologik jarayonlar, xususan, zamburug‘li infeksiyalar yashiringan bo‘lishi mumkin. Shunday kasalliklardan biri

— og‘iz bo‘shlig‘i kandidozi (molochmitsa) bo‘lib, u keng tarqalgan va ko‘pincha o‘z vaqtida aniqlanmaydi.

Kasallikning asosiy klinik belgisi — og‘iz shilliq qavatida oq, tvorogsimon qoplamaning paydo bo‘lishidir. Bu qoplama ko‘pincha ichki yonoqlar, til yuzasi va tanglayda joylashadi. Ba‘zi hollarda u qiyin ajraladi va ajratilganda shilliq qavat yuzasida qizarish yoki eroziya kuzatiladi.

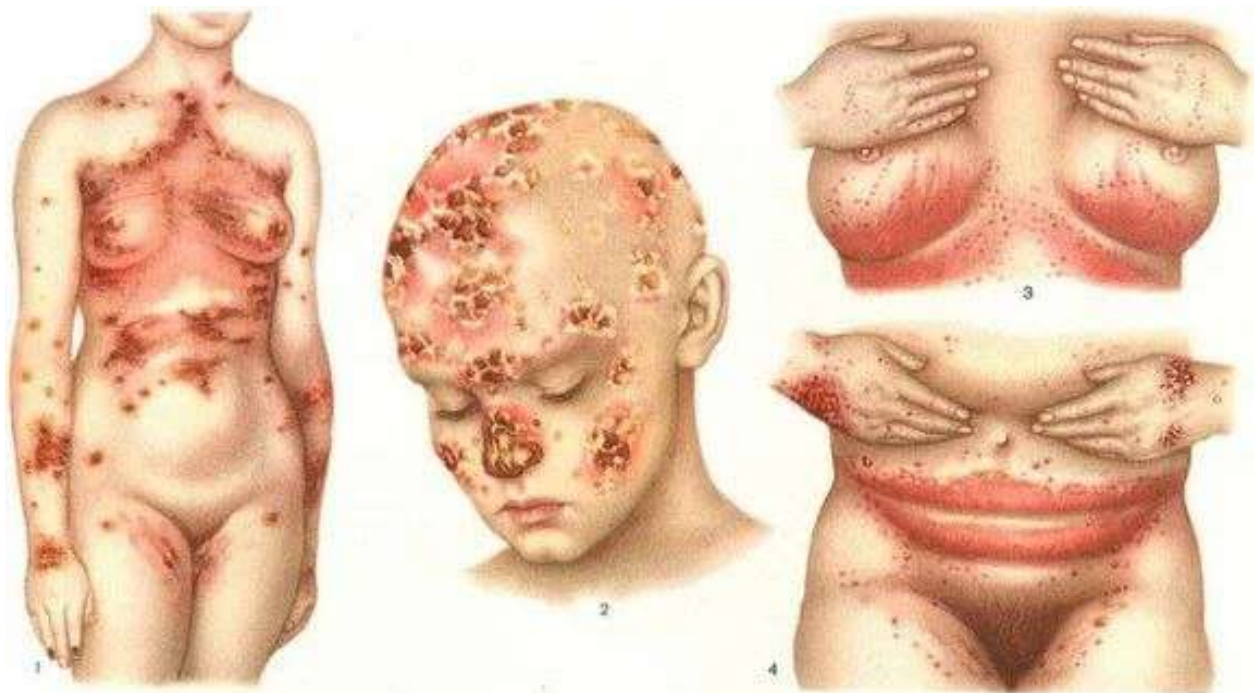
Kandidoz faqat og‘iz bo‘shlig‘i bilan chegaralanib qolmaydi. Zamburug‘li infeksiya organizmning boshqa sohalarida ham rivojlanishi mumkin, jumladan:

tirnoqlarda (onikomoz shaklida);

ko‘zlarda;

jinsiy a‘zolar sohasida (qinda va chov sohasida);

teri burmalarida (qo‘ltiq osti, bo‘yin va boshqa nam muhitli joylarda).

Bu holat kandidozning umumiy (sistemali) xarakter kasb etishi mumkinligini ko'rsatadi. Shu sababli og'iz bo'shlig'idagi dastlabki belgilarni o'z vaqtida aniqlash va to'g'ri baholash kasallikning keng tarqalib ketishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Og'iz bo'shlig'i kandidozining rivojlanishi murakkab patogenetik jarayon bo'lib, u organizmning himoya mexanizmlari pasayishi bilan chambarchas bog'liq. Normal sharoitda Candida zamburug'lari og'iz bo'shlig'i mikroflorasining bir qismi sifatida zararsiz holda mavjud bo'ladi. Biroq immunitetning susayishi, antibiotiklarni uzoq muddat qabul qilish, endokrin buzilishlar yoki og'iz gigiyenasining yetarli emasligi natijasida zamburug'lar faol ko'payishni boshlaydi.

Patogeneznining asosiy bosqichi — zamburug'larning shilliq qavat epiteliyiga yopishishi (adhezion jarayon) va keyinchalik uning ichki qatlamlariga invaziya qilishi hisoblanadi. Natijada epiteliy hujayralari shikastlanadi, yallig'lanish jarayoni rivojlanadi va oq, tvorogsimon qoplama hosil bo'ladi. Bu qoplama zamburug' koloniyalari, deskvamatsiyalangan epiteliy hujayralari va fibrindan tashkil topgan bo'ladi.

Klinik jihatdan og'iz bo'shlig'i kandidozi quyidagi belgilar bilan namoyon bo'ladi:
og'iz shilliq qavatida oq yoki sarg'ish qoplama paydo bo'lishi;
qoplama ostida giperemiya (qizarish) va ba'zida eroziyalar;
og'izda achishish, kuygandek hissiyot;

ovqatlanishda, ayniqsa achchiq yoki issiq ovqat iste'mol qilganda noqulaylik; og'ir holatlarda og'riq va yutish qiyinlashuvi.

Kasallikning bir necha klinik shakllari farqlanadi:

Pseudomembranoz shakl (eng ko'p uchraydi) — oq qoplama oson ajraladi;

Eritematoz (atrofik) shakl — qizarish ustun, qoplama kam;

Giperplastik shakl — qalin, qiyin ajraladigan oq qatlam bilan kechadi.

Muhim jihat shundaki, og'izdagi oq qatlam har doim ham kandidoz belgisi emas. Uni boshqa kasalliklardan farqlash (differensial diagnostika) zarur. Masalan:

leykoplakiya;

lichen planus;

bakterial stomatitlar.

Shu sababli faqat klinik belgilar bilan cheklanib qolmasdan, laborator tekshiruvlar (mikroskopiya, ekish usuli) orqali tashxisni tasdiqlash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Diagnostika

Klinik tekshiruv davomida shilliq qavatda oq, tvorogsimon qoplamaning mavjudligi, uning joylashuvi va ajralish xususiyati baholanadi. Qoplama olib tashlanganda ostida giperemiyalangan yoki eroziyalangan yuzaning aniqlanishi kandidoz uchun xos belgidir.

Laborator diagnostika quyidagi usullarni o'z ichiga oladi:

Mikroskopik tekshiruv — shilliq qavatdan olingan surtmalarda zamburug'larning blastosporalari va psevdogifalari aniqlanadi;

Kultural (ekish) usuli — zamburug'ni o'stirish va uning turini aniqlash imkonini beradi;

Serologik va molekulyar usullar — murakkab yoki takrorlanuvchi holatlarda qo'llaniladi.

Bundan tashqari, bemorning umumiy holatini baholash, xususan immun tizimi, endokrin kasalliklar (masalan, qandli diabet) va antibiotik qabul qilish tarixi ham hisobga olinadi.

Davolash

Og'iz bo'shlig'i kandidozini davolash etiologik, patogenetik va simptomatik yondashuvlarni o'z ichiga oladi.

1. Antifungal terapiya (asosiy davolash):

Mahalliy va umumiy zamburug'larga qarshi preparatlar qo'llaniladi:

mahalliy: nistatin, klotrimazol, mikonazol preparatlari;

sistemali: flukonazol, itrakonazol (og'ir yoki tarqalgan shakllarda).

2. Mahalliy muolajalar:

antiseptik eritmalar bilan og'izni chayish (xlorheksidin, soda eritmasi);

shilliq qavatni tozalash va gigiyenani yaxshilash.

3. Patogenetik davolash:

immunitetni mustahkamlash;

vitaminlar (ayniqsa B guruhi va C vitamini);

asosiy kasalliklarni (masalan, diabet) nazorat qilish.

4. Profilaktika choralar:

og‘iz gigiyenasiga qat‘iy rioya qilish;

antibiotiklarni faqat shifokor nazorati ostida qabul qilish;

protez va ortodontik moslamalarni to‘g‘ri parvarish qilish.

Davolashning samaradorligi kasallikning erta aniqlanishi va kompleks yondashuvga bog‘liq. Aks holda, kandidoz surunkali shaklga o‘tishi va qaytalanish ehtimoli oshadi.

Og‘iz bo‘shlig‘ida kuzatiladigan oq qatlam har doim ham oddiy gigiyenik holat emas, balki ko‘pincha zamburug‘li infeksiya — kandidozning muhim klinik belgisi hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu kasallik asosan immunitet pasayishi, antibiotiklarni nazoratsiz qo‘llash va og‘iz gigiyenasiga yetarlicha rioya qilinmasligi fonida rivojlanadi.

Kandidozning patogenezi murakkab bo‘lib, Candida zamburug‘larining shilliq qavatga yopishishi, ko‘payishi va to‘qimalarga invaziya qilishi bilan tavsiflanadi. Klinik jihatdan u oq qoplama, giperemiya, achishish va noqulaylik bilan namoyon bo‘ladi. Ushbu belgilarni boshqa kasalliklardan farqlash uchun laborator diagnostika usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Kasallikni samarali davolash kompleks yondashuvni talab etadi: antifungal preparatlar qo‘llash, og‘iz gigiyenasini yaxshilash, immunitetni mustahkamlash hamda asosiy kasalliklarni nazorat qilish zarur. Ayniqsa, erta tashxis qo‘yish va profilaktik choralarni ko‘rish kasallikning og‘irlashuvi va qaytalanishining oldini olishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Shunday qilib, og‘iz bo‘shlig‘idagi oq qatlamni e‘tiborsiz qoldirmaslik, uni o‘z vaqtida to‘g‘ri baholash va zarur choralarni ko‘rish nafaqat og‘iz sog‘lig‘ini saqlash, balki umumiy sog‘liqni muhofaza qilishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. https://images.satu.kz/15536118_w640_h320_kandidoz-molochnitsa-kompleks.jpg

2. <https://share.google/c7RlOW2GqNIG51btX>

3. <https://share.google/HQNWmKu9QnXK56t8T>

4. https://my.tipme.uz/cabinet/uploads/library/1765966634_Og%CA%BBiz%20bo%CA%BBshlig%CA%BBi%20shilliq%20qavatida%20bakterial%20va%20zamburug%CA%BBli%20stomatitlar.pdf

